УДК 802.0:803.0:800.8

ОСОБЛИВОСТІ ІНТЕГРАЦІЇ АНГЛІЙСЬКИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ У НІМЕЦЬКІЙ МОВІ У СФЕРІ ЕКОНОМІКИ

Лісогуб Л.І., ст. викладач

Краматорський економіко-гуманітарний інститут

Німецька мова, подібно кожній розвинутій мові, інтегрує сьогодні багато нових слів з різних мов світу. Особливо сильна тенденція черпати слова і вирази з англійської чи з її національного американського варіанту.

На цей час у німецькій мові спостерігається підйом процесу запозичення й активізація англійської лексики у сфері економіки у зв'язку з високим розвитком американського бізнесу.

Доля англійських запозичень в німецькій мові складає 7-9%. Жодна мова не має сьогодні такого сильного впливу на німецьку мову, як англійська. [7, с.31]

Поповнення лексики – історично неминучий процес, необхідний для того, щоб на кожному етапі свого розвитку мова відповідала потребам суспільства у спілкуванні, у закріпленні результатів пізнання дійсності, розвитку і збагачення культури народу.

Функціонування лексики – динамічний процес виникнення та занепаду, появи в активному обігові та витіснення на мовну периферію певних форм і лексем, у тому числі і запозичених з інших мов. Дослідження лексики іншомовного походження має бути комплексним і охоплювати проблеми конкретного джерела та часу запозичення, місця даного запозичення в системі мови з погляду літературної норми, ступеня засвоєності іншомовного елемента даною мовою, що відбувається у наближенні його фонетики, графіки, морфології, синтаксису, семантики [5, с. 12-13].

Значна кількість запозичень, складності, що виникають при освоєнні даного способу поповнення лексичного складу мови, вимагають звернення уваги на процес запозичення та на його особливості.

Що необхідно розуміти під поняттям *інтеграція запозичення?*

“Словник лінгвістичних термінів” за редакцією О.С. Ахманової дає визначення:

Інтеграція - англ. integration. 1. Злиття мов, наближення мов однієї до іншої, нівелювання їх різниць у процесі об'єднання в одну мову. 2. Опис явищ мови, основаних на взаємопроникненні мов та інших форм людської поведінки [2, с. 178].

“Запозичення англ. borrowing, фр. emprunt, нім. Entlehnung, icп. prestamo. 1. Звернення до лексичного фонду інших мов для вираження нових понять, подальшої диференціації тих, що є і позначення невідомих досі предметів (нерідко самі ці предмети і поняття стають відомими носіям даної мови лише внаслідок контактів з тими народами, з мов яких запозичені відповідні слова).

2.Слова, словотворчі афікси і конструкції, що ввійшли в дану мову в результаті запозичення (в 1 знач); порів. запозичене слово"[2, с 150-151].

У книзі М.Д. Степанової та І.І. Чернишової “Lexikologie der deutschen Gegenwartssprache" подається таке визначення запозиченню: "Unter dem Terminus Entlehnung versteht man in der einschlägigen Literatur sowohl den Entlehnungsvorgang, d.h. die Übernahme fremden Sprachgutes, als auch das Resultat dieses Prozesses - das entlehnte fremde Sprachgut selbst. In der lexikologischen Forschung sind entlehnte Lexeme und feste Wortkomplexe Objekte der Analyse”[10, с. 46-47].

Предметом даної статті є демонстрація запозиченої лексики з англійської мови та її американського варіанту як одного з основних шляхів розвитку словникового складу німецької мови, визначення її ролі в науково-публіцистичній літературі з урахуванням перш за все її семантичного аспекту. Для аналізу були використані спеціальні лексикографічні джерела і матеріали газет “Handelsblatt”, “Frankfurter Allgemeine Zeitung”, журнали “Spiegel”, “News”.

Основним методом дослідження вибрано метод дистрибуції і співставний аналіз англійської та німецької мов.

Враховуючи мету нашого дослідження, ми обмежуємося лексикою важливих семантичних груп, які означають фундаментальні поняття в економіці: банківська справа, біржова справа, маркетинг, менеджмент, реклама, оподаткування, фінансування.

Уточнюємо поняття “науковий стиль“. У лінгвістичній літературі поруч з терміном “науковий стиль” часто зустрічаються адекватні йому терміни “наукова мова”, “ наукова проза”, “наукова література”, “стиль наукової прози”, “мова науки”, “стиль наукового викладу”, “стиль наукової літератури”.

Науковий стиль служить для оформлення і логічної передачі змісту висловлювання у найбільш віддаленому, узагальненому вигляді, найбільшому віддалені від конкретної ситуації і безпосередніх учасників спілкування в мовній структурі - того, хто говорить, і того, хто слухає [6, с. 9-11].

У науковому стилі виділяються підстилі гуманітарних наук і науково-популярної літератури. У гуманітарні науки проникають елементи образності та емоційності, а науково-популярна література стоїть на межі наукової та художньої літератури.

У даному випадку мова йде про підстиль економіки, економічних понять, економічних запозичень, економічної терміносистеми.

Терміносистема економіки обслуговується спеціальною лексикою (Sonderwortschatz), до неї належать:
a) лексика професійних груп (Berufswortschatz),
b) галузева (термінологічна) лексика (Fachwortschatz),
c) лексика соціальних груп (Sonderwortschätze sozialer Gruppen).

У лінгвістичній літературі немає чіткого розмежування понять "професійна лексика" і “термінологічна лексика". Ми пропонуємо їх розмежування:

Професійна лексика є особливим пластом, що включає лексику певної професії.

Термінологічна лексика включає спеціальні терміни, а саме лексику певної галузі науки, техніки, мистецтва або виробництва.

Назвемо терміни єкономіки:

англ. *holding*, нім. das Holding, рос. холдинг, укр. холдинг - вигляд підприємництва, суть якого полягає в придбанні контрольного пакету акцій різних компаній з метою контролю за їхньою діяльністю й отримання дивідендів;

англ. leasing, нім. das Leasing, рос. лизинг, укр. лізинг- довгострокова оренда обладнання, машин, споруд виробничого призначення;

англ. know-how, нім. das Know-how, рос. ноу-хау, укр. ноу-хау - сукупність різноманітних знань, досліду наукового, технічного, виробничого, адміністративного, фінансового, комерційного чи іншого характеру, які вже використовуються в професійній діяльности, але ще не стали загальним надбанням;

англ. *pool*, нім. *der Pool,* рос. *пул*, укр. *пул* - особливий вигляд картелів, які характеризуються тим, що прибуток усіх учасників надходить у загальний фонд і розподіляється між ними пропорційно до розмірів їхніх капіталів;

англ. royalty, нім. das Royalty, рос. роялти, укр. роялті - вид ліцензійної винагороди, що являє собою щорічні проценти або поточні відрахування, які встановлюються у вигляді фіксованих ставок (у процентах) на основі підрахунку фактичного економічного результату від використання ліцензії і виплачуються покупцем ліцензії через певні проміжки часу [4, с.162-169].

Перераховані вище терміни стали інтернаціоналізмами.

Використання запозичень в терміносистемі німецької мови пояснюється різними причинами. Дослідник В. Уилс, який займається вивченням запозичених англо-американізмів у німецькій мові, мотивує їх вживання наступними п'ятьма позиціями:
1) Die Nachkriegsbeziehungen zwischen den USA und Westdeutschland - взаємостосункі між США і ФРН в післявоєнні часи;
2) Die Tendenz zur internationalen Terminologieangleichung in der Wissenschaft - тенденція до міжнародної стандартизації в науці;
3) Der Einfluß von Kommerz und Mode auf das Sprachverhalten - вплив комерції і моди на мовну поведінку;
4) Denkfaulheit - “лінощі" мислення;
5) Die Geringschätzung der Muttersprache - недооцінка рідної мови [3, с.49].

Існує багато класифікацій запозичень з урахуванням різних аспектів їхнього розгляду. Найбільш очевидною є класифікація, в основу якої покладені причини запозичення. Кількість таких причин настільки велика, що можна розподілити на дві великі групи: екстралінгвістичні (позамовні) і внутрішньолінгвістичні (власне мовні) причини.

До екстралінгвістичних причин можна віднести:
1) культурний, економічний, політичний вплив одного народу на інший;
2) наявність усних і письмових контактів країн з різними мовами;
3) підвищення інтересу до вивчення тієї або іншої мови;
4) авторитарність мови;
5) історично обумовлене захоплення певних соціальних шарів культурою чужої країни;

6) умови мовної культури соціальних шарів, що приймають нове слово.

До внутрішньолінгвістичних причин відносять:

1) відсутність у рідній мові еквівалентного слова для нового предмета або поняття (прикладів запозичення слова для нового поняття чи явища надзвичайно багато): engl. display - das Display, engl. management - das Management, engl. marketing - das Marketing, engl. scaling - das Scaling;

2) тенденція до використання одного запозиченого слова замість звороту, який описується: як приклад можна привести: engl. clearing, нім. das Clearing, укр. кліринг – система безготівкових розрахунків, що грунтується на зарахуванні банками взаємних платіжних вимог сторін;

3) прагнення до підвищення і збереження комунікативної чіткості лексичних одиниць, яке виражається у вилученні полісемії або омонімії в запозиченій мові, наприклад: engl. factoring – dt.: das Factoring – укр. факторинг – різновид торгово-комісійної операції, поєднаної з кредитуванням оборотного капіталу клієнта;

4) необхідність у деталізації відповідного значення, розмежуванні його смислових відтінків шляхом прикріплення їх до різних слів, наприклад:

top ⟨Adj.⟩ [engl. top = oberst…, höchst…, zu Top (ungs. emotional verstärkend): von höchster Güte, hervorragend; auf dem aktuellsten Stand, hochmodern: seine Englischkenntnisse sind top.

Англійське слово top – верх порівнюється за функцією з німецькими префіксами і півпрефіксами і утворює цілий ряд напівпрефіксальних складних слів: topaktuell, topmodisch, das Topangebot, die Toplage, die Topveranstaltung, der Top-Beruf, das Top-Hotel, der Top-Manager, das Topmanagement, die Top-Qualität, der Top-Star, das Top-Unternehmen, die Topausbildung, das Topmaterial, die Topmarke, die Topklasse.

Наприклад: Mit den neuen *Top*marken leben alte Namen wieder auf. Jetzt planen auch andere große Hersteller den Einstieg in die *Top*klasse zu Preisen zwischen 150000 und 500.000 DM. Fiat hat mit Ferrari zwar einen sportlichen Hochkaräter im Programm, aber in die absolute Limousinen – *Top*klasse wollen die Italiener bald die Lancia vordringen. [9, c.55-56].

5) тенденція до експресії, що веде до появи іншомовних стилістичних синонімів, наприклад: das Lagan – das Schiffsgut; leasen – mieten, pachten; das Forfeit - die Strafe; das Image – die Vostellung; das Handling – die Handhabung, der Gebrauch; das Research – die Marktforschung; der Tycoon – sehr mächtiger Geschäftsmann, der Großkapitalist, der Industriemagnat, mächtiger Führer;

6) відсутність у рідній мові можливості утворення новотворень від наявних у даній мові корінних слів, у той час як від запозичених синонімів вони можливі. Наприклад:

engl. leasing, dt. das Leasing die Leasing-Gesellschaft,
der Leasing-Antrag, die Leasing-Kundschaft,
die Leasing-Branche, der Leasingnehmer,
die Leasing-Firma, der Leasing-Geber,
das Leasing-Unternehmen [1, c. 88-89].

7) запозичення морфем і словотворчих елементів:

engl.: chart*er*	dt der Chart*er*,
deal*er*	der Deal*er*
discount*er*	der Discount*er*,
eyecatch*er*	der Eyecatch*er*,
merchandis*er*	der Merchandis*er*,
manag*er*	der Manag*er*,
muckrat*er*	der Muckrat*er*,
moneymak*er*	der Moneymak*er*,
newcom*er*	der Newcom*er*,
outsid*er*	der Outsid*er*.

Ряд запозичень має форму герундія, вони означають абстрактні поняття, якості, процес, властивості, предмет і отримують артикль середнього роду:

das Bank*ing*, das Bargain*ing*, das Canvass*ing*, das Float*ing*, das Handl*ing*, das Mail*ing*, das Market*ing*, das Leas*ing*, das Operat*ing*, die Pool*ing*, das Scal*ing*, das Teamteach*ing*.

Класифікація запозичень за ступенем асиміляції мови, що приймає, основується на особливостях процесу переходу лексичної одиниці із однієї мови в іншу.

Асиміляція запозичень є багатоплановим процесом і може бути представлена у вигляді комплексу окремих аспектів одного процесу. У зв'язку з цим під асиміляцією можна розуміти засвоєння мовою лексичної матеріальної форми (оригінального запозичення), що запозичується шляхом максимального наближення її фонетичних, графічних, граматичних і лексико-семантичних характеристик до відповідних норм мови, що запозичує.

1. При фонетичній асиміляції багато запозичень мають варіанти вимови.

В основі одних варіантів лежить звуковий образ мови джерела, тобто імітація іноземної вимови за допомогою звуків рідної мови, інші варіанти засновуються на прагненні читати іноземне слово за правилами рідної фонетики, наприклад:

engl.: sponsor ['sp…]	dt.: der Sponsor [ʃp…, auch sp…]
spot [spot]	der Spot [spot, ʃpot].

2. Графічна асиміляція полягає в передачі графічного образу іноземного слова за допомогою графічних засобів запозиченої мови. За нормами німецької мови запозичення зберігають в цілому англійську графіку, підкоряються німецькій орфографії - як, наприклад, іменники пишуться з великої букви і отримують артикль.

engl.: mailing	dt.: das Mailing
push	der Push,
research	das Research.

Але: cash and carry, cost and freight, off limits, off line.

3.У граматичній асиміляції можливо виділити питання включення запозичень до системи роду, числа, відміни, відмінювання. При оформленні роду враховуються семантика і форма. Вплив змісту може проявлятися у визначенні роду іменників згідно до статі, в інших іменників - згідно з найменуванням родового поняття:

engl.: fixer	dt.: *der* Fixer,
jobber	*der* Jobber,
fair play	*das* Fair play (das *S*piel).

Запозичені дієслова відмінюються по слабому типові:

engl.: to charter	dt.: chartern,
to lease	leasen,
to manage	managen,
to sponsor	sponsern.

Er hat ein Schiff (ein Flugzeug) ge*chartert.* Sie hat schon einige Jahre in diesem Geschäft ge*managt.*

4. Семантична асиміляція запозичення виражається в тому, що воно вживається для реалій німецької дійсності, включається в семантичну систему мови шляхом придбання синонімів, проходить етап семантичної і функціональної диференціації.

engl.: cash	dt.: das Cash = das Bargeld, die Barzahlung,
to manage	managen = leiten, zustande bringen, geschickt bewerkstellen, organisieren;
sponsor	der Sponsor = der Gönner, der Förderer, der Geldgeber;
supervisor	der Supervisor, der Oberaufseher, der Kontrolleur;
surplus	das Surplus = der Überschuß, der Gewinn, der Profit.

5. Стилістична асиміляція запозичення виражається в тому, що, вступаючи в зв'язки мови, яка приймає, вони отримують певний стилістичний статус - знаходять певне емоційно-експресивне забарвлення або позбавляються того забарвлення, яке вони мали в своїй мові; входять у різні кола лексики - наукову, загальновживану, жаргони:

engl.: transfer	dt.: der Transfer,
incentive	das Incentive,
pool	der Pool,
publicity	die Publicity,
reversing	das Reversing,
to push	pushen 1.(Jargon) durch forcierte Werbung die Aufmerksamkeit des Käufers auf etw. lenken: ein neues Desing pushen. 2. (Jargon) mit harten Drogen handeln [2, 639].

Запозичення не є однорідним явищем. Воно може проявлятися на різних мовних рівнях. Інтеграція запозичення в мові, що приймає, є поетапним багатоплановим процесом, провідну роль в якому відіграє включення запозичення в лексико-семантичну систему приймаючої мови - мови реципієнта.

Запозичення з англійської мови багато лінгвістів вважають найяскравішою рисою мовного розвитку.

Це свідчить про силу культурно-інтеграційних процесів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Артемюк Н.Д. Пособие по экономическому переводу. Часть 2.- М:, НВК-ТЕЗАУРУС, 1999.
2. Ахманова О.С. “Словарь лингвистических терминов” М., 1966.
3. Винтайкина Р.В. Интернациональная лексика и ее употребление в научно-технической литературе //Социологические аспекты изучения немецкой лексики. Межвузовский тематический сборник. Калинин. Издательство КГУ, 1981.
4. Лесюк О.І., Титова В.В., П’ятничко Б.В., Крамаренко С.К. Короткий словник з економіки та менеджменту (українсько-російсько-англо-німецький).-К.: Спалах Лтд, 1995.
5. Ткаченко В.А. Мова в культурі народу (план-проспект) // Мовознавство, № 4-5, 1998,
6. Пономарів О.Д., Стилістика сучасної української мови, К.: Либідь, 1993.
7. Carstensen, Broder und Calinsky, Hans. Amerikanismen der deutschen Gegenwartssprache. Entlehnungsvorgänge und ihre stilistische Aspekte. 2. verb. Aufl. Heidelberg Winter – Universitätsverlag, 1967.
8. Duden, Deutsches Universalwörterbuch. Dudenverlag Mannheim·Leipzig·Wien·Zürich. 1989.
9. Handelsblatt, 2.7.1998/№124.
10. Stepanowa M.D. Černyšewa I.I. Lexikologie der deutschen Gegenwartssprache. M., 1975.